

**JOURNAL OF INTERNATIONAL RELATIONS
AND POLITICAL SCIENCE STUDIES**

ULUSLARARASI İLİSKİLER VE SİYASET BİLİMİ ÇALIŞMALARI DERGİSİ

e-ISSN: 2792-0984

**GAZETELERİN TERÖR SALDIRILARINI HABERLEŞTİRMELERİNİN
KARŞILAŞTIRMALI GÖSTERGEBİLİM ANALİZİ**

Kerem AYDEMİR*

* İstanbul Gelişim Üniversitesi

E-mail: kaydemir@gelisim.edu.tr **ORCID:** [0000-0003-3483-388X](https://orcid.org/0000-0003-3483-388X)

Submitted: 12 August 2023 & **Accepted:** 17 November 2023

Citation: Aydemir, K. (2023). Gazetelerin Terör Saldırılarını Haberleştirmelerinin Karşılaştırmalı Göstergebilim Analizi. *Journal of International Relations and Political Science Studies*, (9), 16-41.

Uluslararası İlişkiler Çalışmaları Derneği | International Relations Studies Association
Journal of International Relations and Political Science Studies - JIRPSS
E-mail: dergi@tuicakademi.org

GAZETELERİN TERÖR SALDIRILARINI HABERLEŞTİRMELERİNİN KARŞILAŞTIRMALI GÖSTERGEBİLİM ANALİZİ

Kerem AYDEMİR*

* İstanbul Gelişim Üniversitesi

E-mail: kaydemir@gelisim.edu.tr **ORCID:** [0000-0003-3483-388X](https://orcid.org/0000-0003-3483-388X)

Submitted: 12 August 2023 & **Accepted:** 17 November 2023

Özet

Terörizm ile medya arasındaki girift ilişki her zaman bir tartışma konusu olmuştur. Bu çalışmada ideolojik olarak farklı kutuplarda yer alan gazetelerin terör saldırılarını ne şekilde haberleştirdikleri incelenmiştir. Bu kapsamda sosyalist sol ideolojiye sahip BirGün Gazetesi ile milliyetçi muhafazakâr ideolojiye sahip Sabah Gazetesi kaynak olarak kullanılmıştır. Burada her iki gazetenin biri IŞİD (Irak Şam İslam Devleti) tarafından gerçekleştirilen 10 Ekim 2015 tarihli Ankara Gar Saldırısı diğeri Partiya Karkerên Kurdistanê (PKK) tarafından gerçekleştirilen 10 Aralık 2016 tarihli Beşiktaş saldırısına ilişkin haberleri ele alınmıştır. Terör saldırılarından sonra bu gazetelerin manşetlerinde kullandıkları görseller üzerinden göstergebilim analizine başvurularak haberlere yönelik yaklaşımları anlamlandırılmıştır. Terörizm gibi milli güvenlik konularında gazetelerin hükümet politikaları lehine söylemleri ve yaklaşımları benimseyeceği varsayılmaktadır. Bu varsayım içerisinde her saldırının ardından Sabah Gazetesi ülkeyi “aile” metaforu üzerinden göstermeye çalışmakta ve bu saldırıların arkasında iç ve dış bağlantılarının bulunduğu mesajını vermektedir. Diğer taraftan BirGün Gazetesi ise “hükümetin özellikle IŞİD saldırılarına göz yumduğunu ve toplumdaki güvensizlik ortamının hükümet tarafından yaratıldığını” okuyucularına aktarmaya çalışmaktadır. Bu noktada gerek ideolojik bağlam gerekse medya-iktidar ilişkisi kapsamında terör saldırılarının haberleştirilmesinde farklılaşmaların mevcut olduğu görüşü ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Terörizm, Medya, Göstergebilim, Birgün, Sabah

COMPARATIVE SEMIOTIC ANALYSIS OF NEWSPAPERS REPORTING ON TERRORIST ATTACKS

Abstract

The intricate relationship between terrorism and the media has always been a matter of debate. This study examines how newspapers from different ideological poles report on terrorist attacks. In this context, BirGün Newspaper, with a socialist leftist ideology, and Sabah Newspaper, with a nationalist conservative ideology, are used as sources. Here, the news of both newspapers regarding the Ankara Station Attack on October 10, 2015, by ISIS and the Beşiktaş Attack on December 10, 2016 by the PKK are discussed. After the terrorist attacks, semiotic analysis is applied to the photographs used in the headlines of these newspapers, and their approaches to the news are interpreted. It is assumed that newspapers will adopt discourses and approaches in favor of the state on national security issues such as terrorism. Here, the assumption is that after each attack, Sabah Newspaper tries to portray the country through the “family” metaphor and gives the message that there are internal and external connections behind these attacks. On the other hand, BirGün Newspaper tries to convey to its readers that “the government turned a blind eye, especially to ISIS attacks, and that the environment of insecurity across the society is created by the government”. At this point, the view that there are differences in the reporting of terrorist attacks according to the ideological context and the media-government relationship, emerges.

Keywords: Terrorism, Media, Semiotics, Birgun, Sabah

Giriş

Medya kuruluşlarının kamusal sorumluluk adı altında ürün ve hizmetlerini belirli bir tarafsızlık kapsamında sundukları varsayılmaktadır (Ekinci 2016). Bu varsayıma rağmen medya araçlarından biri olan gazetelerin toplumu ilgilendiren olayları haberleştirirken kendi aralarında farklı yaklaşımlar sergiledikleri görülmektedir. Burada hitap ettikleri kitle, amaçlanan maddi kâr, gazetenin misyonu ve vizyonu ya da medya elitlerinin bizzat kendi yaklaşımları gibi çok sayıda faktör etkili olabilmektedir. Bu faktörlerden çoğunun ideolojik yaklaşımlarla doğrudan ya da dolaylı bir ilişkisi vardır. Bu çerçevede çalışmada “terörizm gibi bir milli güvenlik sorunu karşısında ideolojik olarak zıt kutuplarda yer alan ulusal gazetelerin terör saldırılarını haberleştirdiklerinde farklı yaklaşımları mevcut mudur?” şeklinde tasarlanan araştırma sorusuna cevap aranmaktadır.

Araştırma sorusuna cevap bulabilmek için çalışmada nitel analiz yöntemine başvurulacaktır. Fakat burada analiz edilecek unsurlar arasında doğru bir anlamlandırma yapabilmek için görseller üzerinden göstergebilime ihtiyaç duyulmuştur. Buradaki temel sebep gazetelerin birer kitle iletişim araçları olmalarından dolayı iletişimin önemli bir noktası olan görsel iletişimin ön planda tutulmasıdır. Bu noktada göstergebilim, analiz edilebilecek veriler üzerinden nasıl bir okuma ve anlamlandırma yapılabileceğini işaret etmektedir. Bulgular kısmında da yer verileceği gibi göstergebilim konuyu ve alt-metni anlamlandırmada bir çerçeve sunacaktır. Bu sayede göstergebilim aracılığıyla veriler seçilecek ve bunlar üzerinden niteliksel analizler ve anlamlandırmalar yapılacaktır.

Çalışma kapsamında doğru tespitler yapmak amacıyla mukayeseli bir yaklaşıma başvurulacaktır. Bunun için birbirine karşıt iki ideolojiye sahip olan BirGün ve Sabah gazetelerinin manşetlerinde yer alan görseller kullanılacaktır. Bu iki gazetenin seçilmesinde günlük tirajları ve mevcut hükümete olan yaklaşımları da göz önünde bulundurulmuştur. BirGün gazetesi sosyalist sol ideolojiye sahip ve hükümet karşıtı bir gazete iken; Sabah gazetesi ise milliyetçi muhafazakâr bir kitleye sahip ve sağ merkez bir yaklaşımla beraber hükümete yakın çizgide olması sebebiyle seçilmiştir. Çalışmada analiz edilecek vakalar ise gerçekleşen iki terör saldırısıdır. Bu kapsamda ilk olarak 105 vatandaşın hayatını kaybettiği ve 245 vatandaşın da yaralandığı IŞİD tarafından gerçekleştirilen 10 Ekim 2015 tarihli Ankara Gar saldırısı (Global Terrorism Database, 2015) diğeri ise 46 vatandaşın hayatını kaybettiği ve 165 vatandaşın da yaralandığı 10 Aralık 2016 tarihli İstanbul'da Beşiktaş-Bursaspor futbol müsabakası sonrası PKK tarafından gerçekleştirilen terör saldırısıdır (Global Terrorism Database, 2016). Her iki saldırının farklı terör örgütleri tarafından gerçekleştirilmesi ve toplumda büyük infiale yol açması da çalışmanın kapsamı için göz önünde bulundurulmuştur.

Bu çerçevede Ankara'daki saldırı için BirGün ve Sabah gazetelerinin saldırılardan sonraki süreçte kendi manşetlerinde yer alacak şekilde her birinden 4 görsel; İstanbul saldırısı içinse BirGün'den 1 ve Sabah'tan 2 görsel kullanılmıştır. İstanbul'da gerçekleştirilen saldırı için sayıca az görsel kullanılmasının sebebi ise bu saldırıdan sonraki süreçte çok sayıda terör saldırılarının art arda yaşanmasıyla ilgilidir. Artan terör saldırıları neticesinde kitle iletişim araçları manşetlerinde yeni saldırılara daha sık yer vermesinden dolayı İstanbul saldırısına ilişkin haberler azalmıştır. Bu durum çalışmanın sınırlılığı olarak görülebilmektedir.

Çalışmada öncelikle medya ile terörizm arasındaki ilişkiye yer verilecektir. Buradaki ilişkinin simbiyotik doğasına, zaman zaman bunun istemsizce de olsa gerçekleştiğine ve terör saldırılarının haberleştirilmesinde nasıl bir çerçeve sunulması gerektiğine yer verilecektir. Devam eden kısımda ise gösterebilime ilişkin kavramsal ve kuramsal tartışmalardan bahsedilecektir. Bulgular kısmında ise iki gazetenin manşetlerinde terör saldırıları için kullandıkları görseller üzerinden anlamlandırma tablolarına yer verilecektir. Bu tablolarda görselin kendisi, görselde yer alan unsurların (göstergelerin) gerçek anlamları (gösterenleri), anlatılmak istenenleri (gösterilenleri) ve haber yazıları bulunmaktadır. Her bir görsele ilişkin analizler ise devamında verilecektir. Çalışmanın son kısmında ise bulgular üzerinden elde edilen analizlere ilişkin genel bir değerlendirme yapılacak ve terör saldırılarının ulusal basında yer edinmesindeki farklılaşma ele alınacaktır.

I. Terör ve Medya

Tarih boyunca bireyler çeşitli iletişim araçlarıyla diyalog kurmuşlar ve bu araçlar da teknolojik gelişmelere paralel olarak yeni boyutlara erişmişlerdir. Gelişen bu araçlar sadece bireyler değil, toplumlar arasında da iletişimi sağlamaya başlamış ve kitle iletişim araçları halini almıştır. Bugüne bakıldığında kitle iletişimini sağlayan çok sayıda araç görmek mümkündür ve kitlesel medya da bu noktada ortaya çıkmaktadır. Yazı, ses veya görüntü üzerinden iletişimi sağlayan gazete, dergi, televizyon, internet, radyo, faks, haberleşme uyduları gibi tüm kitle iletişim araçlarının tümüne medya denir (Bülbül, 2000: 2).

Çok sayıda kitle iletişim araçlarına sahip olan medya böylece toplumları etkileme gücüne sahip olmaktadır ve terör örgütleri de bu güçten faydalanmak istemektedirler. Siyasi amaçlarına ulaşmak için sistematik bir şekilde şiddeti kullanan terör örgütleri yaptıkları saldırıların etkisini medya aracılığıyla toplumun geneline yayabilmekte ve genel bir korku iklimi yaratabilmektedirler. Bu noktada medya, terör saldırılarının etkisi için bir çarpan faktörü olarak çalışmaktadır. Hatta medyada yer almayan bir terör saldırısının boşa gittiğini söylemek de mümkündür (Hoffman, 2006: 174). Diğer taraftan medyanın kamuyu bilgilendirme

sorumluluğu adı altında terör saldırılarını halka aktarması da gerekmektedir. Kaldı ki bu durumun farkına varan terör örgütleri bizzat kendi medya kanallarını kurmaktadır. Bu sebeple medya ile terörizm arasında karmaşık bir durum ortaya çıkmakta ve bu durumun boyutlarına eğilmek elzem bir hal almaktadır.

Medya ile terörizm arasındaki ilişkinin aydınlatılabilmesi için öncelikle medyanın terörizme istemsizce de olsa sağladığı katkılara bakmak gerekir. Burada medyanın dört farklı noktada terörizme fayda sağladığı görülmektedir. İlki seyircinin dikkatini çekmek ve farkındalık yaratmaktır. Bu sayede toplumda bir korku havası yaratılarak hedefe gözdağı verilebilmektedir. İkincisi örgütlerin tanıtımının yapılmasıdır. Bu noktada terör örgütü için detaylı bilgiler verilmesi neticesinde örgütün amacı, manifestosu, ideolojisi, örgüt yapısı hakkında kamuoyu bilgi sahibi olmaktadır. Burada ideolojik olarak radikalleşmiş bireyler için örgüte katılım noktasında bir alternatif oluşturmaktadır. Üçüncü olarak saygınlık kazanmak ve sempati uyandırmaktır. Çünkü örgüt medya tarafından haber yapıldıkça kendisini meşru bir aktör olarak görmeye başlamaktadır. Bu sayede örgüte ait doktriner yapının yayılması için daha fazla saldırı gerçekleştirilmekte ve ayrıca militan temini yapılabilmektedir. Son olarak ise yarı meşru bir statü kazanma ve siyasette ilgi görmektir (Nacos, 2006). Diğer yandan Paul Wilkinson (1997), bilginin öneminin göz önünde bulundurulduğu günümüz savaşlarında medyanın terör örgütleri için bir propaganda aracı olarak çalıştığı şeklinde ekleme de yapmıştır.

İlker Başbuğ'a (2011) göre medya ve terörizm ilişkisi bağlamında terör örgütleri siyasi amaçlarıyla bağlantılı olacak şekilde medya kanalları üzerinden üç tip hedef kitlesini etkilemeye çalışmaktadır. Bunlardan ilki terör örgütünün desteğini aldığı kitledir ki bu kitle genel itibarıyla sempatanlarından ve militanlarından oluşmaktadır. Terör örgütleri sempatanlarını etkileyerek maddi ve manevi destek almakta; militanlarını etkileyerek ve moral vererek direnç sağlamaktadırlar. İkinci hedef kitle ise devlet ve vatandaşlardır. Terör saldırılarının medyada yer alması sağlanarak toplumda korku iklimi yaratılmaya çalışılmaktadır. Son hedef kitlesi ise uluslararası kamuoyudur. Terör örgütleri uluslararası kamuoyunu etkileyerek genel bir meşruiyet ve hedef devlete yönelik diplomatik baskı yapılmasını sağlama çabası içindedirler. Bu noktada medyanın topluma olan sorumluluğuna ne kadar dikkat edilirse edilsin terör saldırılarının haberleştirilmesi neticesinde örgüt bu durumu kendi lehine kullanabilmektedir. Hatta terör örgütlerinin ilk saldırıları medya aracılığıyla daha sansasyonel hale getirebilmektedirler. Burada zaman zaman saldırı sonucunda bir vatandaşın hayatını kaybetmesi bile toplumda infial yaratabilmektedir.

Medya terörizm için ne kadar önemliyse; terörizm de medya için o kadar önemlidir. Burada ikili bir ilişkiden söz etmek mümkündür. Burada kabaca terör örgütleri medya aracılığıyla

toplumda korku ve infial yaratabilmekten medya da terör saldırılarını abartarak reyting sağlayabilmekte ve maddi kazanç elde edebilmektedirler (Devran 2015). Öncelikle terör saldırılarının çarpıcı etkisi medya için bir okuyucu kitlesi sağlamaktadır. Kaldı ki medyanın terör saldırılarına yer vermesindeki temel amaç da izlenirliğini/okunurluğunu artırmaktır (Avşar, 2017: 122). Medyanın güncellik ilkesi çerçevesinde, haberlerin ilk olarak hızlı ve eksiksiz bir biçimde verilmeye çalışılması ve kamuoyunu bilgilendirme görevini yerine getirme çabası olması sebebiyle de terörizm içerikli haberlerin yapılmasını gerektirmektedir (Girgin, 2017: 477). Ek olarak medya kuruluşlarının sahip olduğu ideolojilerin yansıtılmasında da terör saldırıları kullanılmaktadır. Bu noktada meydanın terör saldırılarını haberleştirirken kullandıkları görseller, söylemler ve ifadeler gibi unsurlar ayrıca değerlendirme konusudur.

Tüm bunlar ışığında terörizm ile medya arasında iki boyutlu bir ilişkinin olduğunu söylemek mümkündür. Wilkinson tarafından bu ilişkinin simbiyotik olduğu ve bir süreklilik arz ettiği ifade edilmektedir. Bu noktada medyanın terör grupları tarafından kontrol edildiğini söylemek yanlış olur. Fakat medya manipüle edilmekte ve terör gruplarının amaçları doğrultusunda kullanılmaktadır. Burada asıl mesele medya uzmanlarına ve topluma düşmekte; medyanın manipüle edilmesine karşı tedbirler alınmasını gerektirmektedir (Wilkinson, 1997). Haliyle bu noktada medyanın terör örgütleri ile ilgili haberleri ne şekilde sunmaları gerektiği konusunda açıklık getirilmesi gerekir. Bu sebeple saldırıların haberleştirilmesi noktasında medya tarafından yapılması gerektiği düşünülen iyi uygulamalar aşağıdaki gibi sıralanabilir:

1. Terör saldırılarında örgüt tarafından kullanılan yöntemler sıradanlaştırılarak anlatılmalıdır. Eğer halk saldırı hakkında çok detaya sahip olursa bu durum beklenenden daha fazla korku yaratabilir. Ayrıca terör örgütü, saldırı yönteminin sıradanlaştığını fark edeceği için elindeki yöntemlerin işe yaramadığı da düşünmeye başlar (Bilir, 2009).
2. Haberlerin dilinde toplumun sürekli bir saldırı altında olacağı hissine ilişkin ifadeler yer verilmemelidir. Aksine vatandaşlar devlet desteğini ve güveni, ilgili haberlerde görmelidir (Şeker, 2009).
3. Terör saldırılarında hayatını kaybeden vatandaşlar hakkında da sıkça detay verilmemelidir. Aksi durumda ise vatandaşlar yaşayacakları empati duygusundan dolayı daha fazla korku ve dehşete kapılabilirler (Bilir, 2009).
4. Haberlerde yanlış bilgilere kesinlikle yer verilmemelidir. Bu şekilde bir dezenformasyon yine terör örgütlerine fayda sağlayacak nitelikte olur (Korkmaz, 1999).
5. Saldırılarda ölen terör örgütü militanlarına ilişkin kimlik bilgilerine de yer verilmemelidir. Bunun sebebi ise öldürülen militanın kendi sempatanları arasında kahramanlaştırılmasına yol açmasıdır (Kazan, 2016).

6. Örgüt militanlarının “özgürlük savaşçısı” ve “gerilla” gibi kavramlarla tanımlanması da hatalı olacaktır. Bunun neticesinde örgüt kendisini meşru bir otorite olarak göstermeye çalışacaktır (Gökçe & Demiray, 2006).
7. Terör saldırılarına ilişkin haberlerin medyada uzun ve sıkça yer edinmesi sebebiyle örgüt sürekli gündemde kalacaktır. Bu da örgüte ve militanlarına direnç sağlayacaktır (Gökçe & Demiray, 2006).
8. Ayrıca süreç içerisinde kolluk kuvvetleri ile koordinasyon içerisinde olunmalı ve işbirliği sağlanmalıdır (Sezgin, 2004).

Literatürde her ne kadar medya ile iktidar arasında görüş ve usul farklılıkları olsa da terör gibi ulusal güvenlik konularında medyanın hâkim söylemi kabul ettiği varsayımı yer almaktadır (Tümay, 2012). Burada kabul edilen hâkim söylem hükümetin terörle mücadele politikalarını destekleyen görüşleri ve söylemleri içerir (Devran 2015). Böylesi bir durumda toplum nezdinde saygınlığı olan kişilerin medyada görünürlükleri de artmakta ve bu kişilerin ifadeleri aracılığıyla hükümeti ve politikaları destekleyecek nitelikte toplumsal bir söylem birliği yaratılmaktadır (Dabashi 2009). Fakat yukarıda verildiği gibi terör saldırılarının haberleştirilmesinde kullanılacak belirli bir takım çerçeveler bulunmasına rağmen günümüzde ilgili haberler incelendiğinde medya araçlarının aynı terör saldırılarını farklı şekilde haberleştirdikleri görülmektedir. Medya kuruluşlarının aynı saldırıları farklı yöntemlerle haberleştirmelerinde çok sayıda faktör olabilir. Fakat bu faktörler arasından özellikle ilgili medya kuruluşunun iktidarla olan ilişkisi ya da ideolojik tutumu ne denli etkili olduğu önemli bir sorudur. Bu kapsamda hazırlanan çalışma ise ilgili soruna ışık tutmak için farklı örgütler tarafından gerçekleştirilen saldırıların farklı ideolojilere sahip gazetelerce ne şekilde haberleştirildikleri göstergebilim ile anlamlandırılmaya çalışılmaktadır.

II. Gösterge ve Göstergebilim

Farklı ideolojilere sahip iki gazetenin terör saldırılarını haberleştirirken nasıl farklılaştıklarını inceleyen bu çalışmada nitel veri analiziyle toplanan verileri anlamlandırabilmek için göstergebilime başvurulacaktır. Bu bölümde göstergebiliminin ne olduğu ve bu çalışmada neden ihtiyaç duyulduğuna değinilecektir. Fakat yöntemden bahsetmeden önce göstergenin ne şekilde kavramsallaştırıldığına bakmak gerekir.

Genel bir tanımla gösterge, kendisinden başka bir anlamı ifade eden ve bu ifade ettiği anlamın yerini alabilecek niteliğe sahip her çeşit biçim, nesne ve olgu gibi yapılardır. Kelimeler, diller, alfabeler, resimler, renkler, görseller, işaretler hatta jest ve mimikler de birer gösterge olabilmektedir. Burada amaç, gösterge olabilmek için kendisinden başka bir şeyi ifade

etmesidir. Kaldı ki göstergenin kökenine bakıldığında Antik Yunan dilinde işaret anlamına gelen *semeion* kelimesinden gelmektedir (Akerson, 2016: 49). Fakat bu tanım göstergebilimin önemini göstermek için yetersiz kalmakta ve bu sebeple daha geniş bir tanımı ele almak gerekmektedir. Mehmet Rifat’a (2009: 11) göre;

“İnsanların bir topluluk yaşamı içinde birbirleriyle anlaşmak amacıyla yarattıkları ve kullandıkları doğal diller (sözelimi Türkçe, Fransızca, İngilizce, Çince, vb.), çeşitli jestler (el-kol-baş hareketleri), sağır-dilsiz alfabesi, trafik işaretleri, bazı meslek gruplarında kullanılan flamalar (sözelimi denizcilerin flamaları), reklam afişleri, moda, mimarlık düzenlemeleri, edebiyat, resim, müzik, vb. çeşitli birimlerden oluşan birer dizgedir. Değişik gereçlerin kullanılmasıyla (ses, yazı, görüntü, hareket, vb.) gerçekleşme aşamasına gelen bu dizgeler belli kurullarla işleyen birer anlamlı bütündür. Bu anlamlı bütünlerin birimleri de genelde gösterge diye adlandırılır.”

Yukarıda bahsedilen araçlardan jestler, alfabeler, flamalar veya işaretler gibi araçların çözümlenmesi dillerin çözümlenmesine nazaran daha kolaydır. Dilin çözümlenmesinin zor olmasının nedeni aslında diğerlerine göre belirli evrensel kodlardan oluşmaktan ziyade daha toplumsal yapılarla oluşmasından kaynaklanmaktadır. Bu sebeple diller aracılığıyla sağlanan iletişimde ses, yazı, görüntü veya hareket gibi gereçler de toplumsal yapının bir ürünü olmaktadır. Bu gereçler üzerinden toplumsal dillerin anlamlandırılması da göstergelerin çözümlenmesine bağlıdır. En sade ifadeyle yukarıda bahsedilen bu gösterge dizgelerinin ne şekilde çalıştığını inceleyen bir bilim dalı olan göstergebilim de bu noktada devreye girmektedir (Rifat, 2009: 12-13).

Göstergebilimin öncü isimlerinden biri olan Ferdinand de Saussure’e (1998) göre toplum içerisindeki yaşamı (toplumsal yapıyı) çözümlenmenin çok farklı araçları vardır ve dil bunlar arasında en önemlisidir. Bu sebeple dilbilim çalışmalarına ağırlık veren Saussure dilsel yapıların temel ögesi olarak göstergeleri görmüştür ve göstergeyi; *gösterenin* (işitim simgesi) ve *gösterilenin* (zihinde oluşan anlam) oluşturduğu iki boyutlu çizgisel bir dizge olarak ifade etmiştir. Bu dizge içerisinde gösteren ile gösterilen arasında arasındaki ilişki her ne kadar nedenselliğe dayandırılrsa da zaman zaman dilsel uzlaşıya dayalı ya da rastlantısal olabilmekte, diğer bir ifadeyle bu ilişki nedensiz olabilmektedir. Örneğin ağaç kelimesi üzerinden insanların zihninde kökleri, yaprakları ve gövdesi olan bir kavram oluşmaktadır fakat böyle bir kavramın oluşması “a-ğ-a-ç” işitim imgesine dayanmamakta (Saussure, 1998: 110-111) ve bir nedensellik ilişkisinin zorunlu olmadığını vurgulanmaktadır. Bu örnek üzerinden Saussure dil ile söz arasındaki farka da vurgu yapmaktadır. Dil, belli kural ve düzenlerden ortaya çıkarken; söz ise

dilin içkin kurallarına uyararak dilin taşıdığı değerlerin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Saussure bu şekilde dilin zihinsel ve toplumsal boyutuna vurgu yapmaktayken; nedensellik üzerinden mantık ilişkisini de dışarıda tutmaktadır. Saussure göstergebilimi ‘*göstergelerin toplum içindeki yaşamını inceleyen bilim*’ olarak tanımlamıştır (Saussure, 1998: 45-46). Yukarıda verilen örnekten yola çıkarak ağaç kelimesi ve resmi “gösteren”, bu kelimenin zihinde uyandırdığı kavram ise “gösterilendir” ve bu ikisinin oluşturduğu dizge üzerinden göstergebilim aracılığıyla toplumsal yapının çözümlenebildiği iddia edilmektedir.

Göstergebiliminin diğer bir öncü ismi de Charles Sanders Peirce’dir (2004). Saussure göstergenin toplumsal boyutuna vurgu yaparken; Peirce ise göstergebilimini mantıkla özdeş tutmakta ve Saussure’nin ikili boyutu yerine üçlü bir boyut getirmektedir. Bu üçlü boyut; gösterge, nesne ve yorumlayandan oluşmaktadır. Gösterge ile nesne arasındaki ilişki dizgenin mantıksal yönünü oluşturmakta ve temsil edenle temsil edilen arasında bir bağ oluşturmaktadır. Temsil edilenin anlaşılması veya bilinmesi ise yorumlayıcının varlığını zorunlu hale getirmektedir ve bu sebeple Peirce üçlü bir yapı oluşturmaktadır (Peirce, 2004: 104-106). Ek olarak Peirce üç tip göstergeden bahseder. İlki belirttiği şeyi niteliksel olarak doğrudan temsil eden görüntüsel gösterge; ikincisi aralarındaki varlıksal bağdan dolayı temsilini sağlayan belirtisel gösterge ve sonuncusu ise bir uzlaşma sonucu kabul edilen ve nedensiz bir bağ olan simgesel göstergedir. Bu üç gösterge türüne örnek vermek gerekirse bir portre, resim ya da geometrik şekil görüntüsel; dumanın bir ateşin olduğunu temsil etmesi üzerinden belirtisel ve rakam, sözcük veya markalar da simgesel göstergedir (Girgin, 2017: 483-484). Bu üçleme sayesinde farklı ilişkileri temsil eden göstergeler anlamlandırılabilen ve yapısal çözümlenmeler yapılabilmektedir.

Saussure ve Peirce’nin yaptığı çalışmaları başka bir boyuta getiren isim olan Roland Barthes ise göstergebilimin dilden başka dizgelere de (resim, insanların katıldıkları törenler, tiyatro, yazın yapıtları vb.) uygulanabileceğini ifade eder (1979: 41-48). Göstergebilimin diğer dizgelere de uygulanabileceğinin sebebi aslında Barthes’in her şeyin bir anlama sahip olduğu vurgusuna dayanmaktadır. Bu noktada Barthes anlamı *düzanlam* (denotation) ve *yananlam* (connotation) olarak ikiye ayırmıştır. Düzanlam gösterilenin ilk anlamıyla kavranmasıdır; yananlam ise gösterilenin farklı yollarla ele alınması sonucu ortaya çıkan ikinci anlamdır ve yoruma dayanmaktadır. Düzanlam nesnel olgular üzerine oturan birinci anlamlandırma dizgesidir; yananlam ise birinci anlam dizgesinin oluşturduğu ikinci anlam dizgesidir ve bu iki anlamlandırma dizgesi iç içe geçerek ilk anlam ikincinin göstereni haline gelir (Barthes, 1979: 87-91). Diğer bir ifadeyle bir gösterenin düz anlamı, gösterilen nesnenin zihinde kavram düzeyinde yansıması iken yananlam ise bir sözcüğün, görselin, sembolün ya da imgenin zihnimize oluşturduğu

kavram alanından yalnız bir tanesinin seçilerek yeni bir değer kazanmasıdır (Girgin, 2017: 485). Yananlam gösterenin kullanıcılarının duyguları, önyargılar, değerleri, kültürel ve sosyolojik yapısı gibi durumlar sonucu ortaya çıkar ve bunun sonucunda inşa edilerek bir anlam kazanır (Fiske, 2014: 119).

Modern göstergebilimi ortaya çıkaran ve geliştiren bu üç isimden Saussure göstergelerin toplumsal boyutuna işaret ederken gösteren ile gösterilen arasında nedensellik bağıını dışarıda tutmuştur. Pierce ise yeni sınıflandırma ve üç boyutlu etkileşimden bahsederken aradaki ilişkiyi mantığa dayandırmıştır. Barthes ise dile ek olarak anlam ifade eden her şeyin gerçekten bir anlamı olması sebebiyle yeni göstergeler ortaya çıkarmış, ek olarak düzanlam ve yananlam gibi bir ayrıma gitmiştir. Saussure ve Pierce dile vurgu yaparken Barthes ise anlamı ön plana çıkarmıştır.

III. Bulgular

Çalışmanın bu kısmında gazetelerin manşetlerinde yer alan terör haberlerinden elde edilen görsellere yer verilecektir. İlgili haberler terör saldırılarının gerçekleşme tarihlerine göre verilmiştir. Burada önce terör saldırılarına ilişkin görsellere yer verilmiştir. Devamında ise her bir görselde yer alan imgelerin “gösteren” ve “gösterilen” anlamları tablolaştırılmıştır. İlgili tabloştırmalardan sonra her bir görselin analizine yer verilmiştir.

A. 10 Ekim 2015 Ankara Gar Saldırısı

Görsel 1: 11.10.2015-BirGün¹

¹ <https://www.gzt.com/gazeteler/birgun-gazetesi-11-10-2015>

Tablo 1: Görsel 1'in Gösterge Analizi

<u>Gösterge</u>	<u>Gösteren</u>	<u>Gösterilen</u>
İnsan	Polis	Bir olaya hızlıca müdahale etmek için ilerleyen teçhizatlı çevik kuvvet polisleri
İnsan	Vatandaş	Bir kısmı yaralı, yere kapaklanmış grup, acı, korku, kaos
İnsan	Vatandaş	Yaralılara müdahale etmek isteyen, elinde pankart bulunan ve polisleri izleyen bir kadın, merak
Konum	Yüksek ve alçak	Yükseklik olarak aşağıda gösterilen polisler ve yukarıda gösterilen yaralılar
Nesne	Sansürlenmiş alanlar (insanlardan kopan parçalar)	Olayın etkisi
Yazı	Duvar yazıları	Devrimci gruplara ait hükümeti protesto eden yazılar
Haberde geçen yazılar:	Yıkılsın bu ölüm iktidarı Ankara'da düzenlenen barış mitinginde katliam yaptılar Polis patlamanın hemen ardından insanlara saldırdı	

Saldırıdan hemen sonra çekilmiş olan Görsel 1'de yerde yaralı bir şekilde yatan insanları, yaralılara yardım eden ve ayakta olan bir kadını ve teçhizatlı kolluk kuvvetlerinin bir olaya müdahale etmek amacıyla hareket ettiklerini göstermektedir. Yaralı vatandaşlar halkı temsil ederken kolluk kuvvetleri ise iktidarı göstermektedir. Saldırının sorumlusu olarak hükümeti gören gazetenin bu fotoğrafı mevcut hükümeti 'ölüm iktidarı' olarak tanımlayan haber başlığı kullanmıştır ve 'katliam yaptılar' ibaresi ile hükümete vurgu yaparak bu iddiayı okuyucularına aktarmışlardır. Ayrıca gazete kolluk kuvvetlerinin yaşanan saldırının ardından yaralılara yardım etmek yerine insanlara saldırdığı iddiasında bulunmakta ve hükümetin kendi çıkarları için

devletin kolluk kuvvetlerini kullandığı vurgusunu da yapmaktadır. Yaralıların yükseklik olarak yukarıda gösterilmesi de insan yaşamının her şeyin üstünde olduğu ve siyasetin bunun aşağısında olması gerektiği düşüncesini vermektedir. Ek olarak yaşanan olayın şiddetini göstermek amacıyla görselde yer bulan kopmuş insan parçaları konum olarak yaralı insanlar ile polisler arasında bulunması üzerinden de bu olayların hükümet ile vatandaşlar arasındaki temel soruna işaret etmekte; iktidarın uyguladığı politikaların vatandaşlar ile devlet arasında artık bir savaşa dönüştüğü ve kaybedenin halk olduğunu göstermektedir. Ayrıca yaralılar arasında ayakta olan kadının görselde yer bulmasıyla iktidarın yanlışların farkında olan insanların var olduğu gösterilmeye çalışılmaktadır.

Görsel 2: 13.10.2015-BirGün²

Tablo 2: Görsel 2'nin Gösterge Analizi

<u>Gösterge</u>	<u>Gösteren</u>	<u>Gösterilen</u>
Nesne	El bombası	Tehlike, kaos, şiddet, ölüm
Nesne	Ampul	AKP sembolü
Yazı	İŞİD	Saldırının faili olan terör örgütü
Haber yazısı	Dünyaca ünlü karikatüristler katliamı çizdi	

Görsel 2'de AKP'nin sembolü olan ampul şeklinde bir el bombası çizilmiş ve üzerinde de saldırının faili olan İŞİD terör örgütü yazılmış bir karikatür kullanılmıştır. Gazete bu görselle AKP iktidarı ile İŞİD'in işbirliği yaptığı vurgulamış ve bunu da patlamaya hazır bir bomba olarak göstermiştir. Bu sebeple mevcut hükümetin varlığı kaosu ve şiddetin devam edeceğini işaret etmektedir. Kaldı ki saldırıdan iktidarı sorumlu tutan gazete bu haberle iddiasını devam

² <https://www.gzt.com/gazeteler/birgun-gazetesi-13-10-2015>

ettirmekte ve iktidarın IŞİD'in faaliyetlerine ve üyelerine yardım ettiği düşüncesini örtülü bir şekilde vermeye çalışmaktadır. Bunlara ek olarak gazete, dünyaca ünlü karikatüristlerin saldırıyı çizdiklerini yazarak yapılan katliamın dünya çapında yankı uyandırdığını ifade etmektedir.

Görsel 3: 17.10.2015-BirGün³

Tablo 3: Görsel 3'ün Gösterge Analizi

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
İnsan	Vatandaş	El hareketlerine bakıldığında hesap soran siyah giyimli bir kadın, öfke, haykırış
İnsan	Vatandaş	Yüzü kadının arkasında kalan siyah giyimli bir erkek, çaresizlik, korku
Haber yazısı	1 hafta geçti 1 cevap yok	

Siyah giyimli (yas tuttukları düşünülen) iki kişiden biri olan kadının el hareketlerine ve vücut diline bakıldığında oldukça öfkeli, tehditkâr ve hesap soran bir davranışa sahip olduğu görülmektedirken diğeri ise yüzünü kadının sırtına dayayan ve ağlayan bir erkek görülmektedir. Haberin başlığına bakıldığında hükümetin yaşanan terör saldırısında toplumu tatmin edecek bir cevap vermediği konusunda eleştiren gazete bu görselle de halkın bu durum karşısında oldukça öfkeli olduğunu göstermekte ve net bir cevap verilmediği takdirde halkın buna tepki vereceğini ima etmektedir. Genç olanın ağlaması ise yaşanan acının devam ettiğini ve bu öfkenin

³ <https://www.gzt.com/gazeteler/birgun-gazetesi-17-10-2015>

ardından büyük acıların giderek artacağı mesajını vermektedir.

Görsel 4: 18.10.2015-BirGün⁴

Tablo 4: Görsel 4'in Gösterge Analizi

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
İnsan	Cumhurbaşkanı	Elini kalbinin üstüne koyan ve gülen bir cumhurbaşkanı devlet otoritesi, güç
İnsan	Başbakan	Gülerek işaret parmağıyla bir yeri gösteren başbakan, devlet otoritesi, alay, küçümseme
Nesne	Pankart	Başbakanın işaret ettiği yere konumlandırılan ve protesto içerikli olan pankart
İnsan	Vatandaşlar	Pankart taşıyan biri kadın diğeri erkek iki genç ve arkalarında bir grup insan, yürüyüş, tepki, eleştiri, protesto
Haber yazıları	Getirdiğin su götürdüğün canları temizleyemez AKP, Ankara katliamını bile kullanmaya çalıştı Halkı vurdular mağdur oldular Muhalefetin hedef alındığı katliam	

⁴ <https://www.gzt.com/gazeteler/birgun-gazetesi-18-10-2015>

BirGün Gazetesi Görsel 4'te ise KKTC'ye su temin edilmesini sağlayan projenin açılışı için Kuzey Kıbrıs'a giden Cumhurbaşkanı ve Başbakan'ın gösterildiği haberde hükümetin katliamı kullanmaya çalıştığı konusunda eleştirmektedir. Kaldı ki bu durumu göstermek için hem Cumhurbaşkanı'nın hem de Başbakan'ın güldükleri esnada çekilen fotoğraflarına yer verilmiştir. İktidara göre saldırının hedefi Türkiye'nin büyümesi ve gelişimi iken BirGün gazetesine göre ise hükümete karşıt olan muhalif kesimlerdir ve bu saldırının arkasında haber başlığından da anlaşılacağı gibi hükümetin kendisi bulunmaktadır. Ayrıca gazete bu açılışı da gündemi değiştirmeye yönelik bir hamle olarak görmektedir. Pankarttaki yazı göz önünde bulundurulduğunda bu tür gündem değiştirme politikaları halkın hükümetten hesap sormasını engellemeyecektir. Pankartın bir grupla beraber taşınması iktidara karşı toplumsal bir hareketin varlığını ve hesap sormak için bekleyen bir halkın olduğunu göstermektedir. Ayrıca pankartın biri erkek diğeri kadın iki genç tarafından taşınması da bu hareketin her türlü sınıf ayrımcılığına karşı ve yenilikçi bir karaktere sahip olduğu gösterilmeye çalışılmaktadır.

Görsel 5: 11.10.2015-Sabah⁵

⁵ <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2015-10-11/sabah-gazetesi-manseti>

Tablo 5: Görsel 5'in Gösterge Analizi

<u>Gösterge</u>	<u>Gösteren</u>	<u>Gösterilen</u>
İnsan	Vatandaş	Bir kadına sarılan ve onu teselli etmeye çalışan, yüzü kana bulanmış orta yaşlı bir erkek, aile, korku, acı, çaresizlik, teselli, sorgulama
İnsan	Vatandaş	Yüzü kana bulanmış ve ağlayarak bir erkeğe sarılan kadın, aile, acı, korku
Nesne	Kan	İnsanların vücudunun çoğu yerine bulaşmış kan, vahşet, katliam, kaos, terörün kanlı yüzü, hesaplaşma
Haber yazıları	Türkiye'ye tuzak Murat Karayılan'ın tehdidi	

Sabah gazetesi ise saldırıyı 'Türkiye'ye Tuzak' başlığıyla vermekte ve birbirine sarılan ve vücutları kana bulanmış iki kişiyi gösteren fotoğrafla göstermiştir. Fotoğrafta birbirine sarılan iki kişi üzerinden bir aile vurgusu yapan gazete Türkiye'nin de bir aile olduğunu ve saldırının da 'tuzak' kelimesi üzerinden Türkiye'nin gelişimini durdurmaya yönelik bir hamle olduğunu göstermeye çalışmıştır. Ayrıca kanın görselde yer alması da saldırının boyutunu nitilemekte ve dökülen bu kanın hesabının sorulacağı ifade edilmeye çalışılmaktadır. Ayrıca yazının içeriğinde de Murat Karayılan'ın tehdidine yer verilerek saldırının PKK tarafından yapıldığı iddiası ortaya atılmaktadır.

Görsel 6: 13.10.2015-Sabah⁶

⁶ <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2015-10-13/sabah-gazetesi-manseti>

Tablo 6: Görsel 6'in Gösterge Analizi

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Nesne	Cenaze	Üzerine karanfil bırakılan ve kalabalık bir grubun başında olduğu cenaze töreni, anma
İnsan	Vatandaş	Hesap soran ve suçlayan bir şekilde eli havada olan bir genç, cenaze yakını, tepki, öfke, üzüntü, acı
İnsan	HDP parti lideri	Gencin arkasında görüntülünen, onunla konuşmaya çalışan ama dinlenilmeyen Selahattin Demirtaş
İnsan	Vatandaş	Cenaze törenine katılan kalabalık bir grup, üzüntü, tepki, acı, korku, çaresizlik, merak
Haber yazıları	Demirtaş'a tepki Benim babam onlar yüzünden öldü Bir isme çok yaklaştı	

Görsel 6'da saldırıda hayatını kaybedenlerden birinin cenaze töreninde çekilmiş fotoğrafta cenaze yakınlarından biri olduğu düşünülen bir gencin merkezde olduğu görselde bir tepki ve öfke gösterilmeye çalışılmıştır. Bu tepkinin ve öfkenin hedefi ise bir daire içerisindeki fotoğrafta Selahattin Demirtaş'ın gence bir şey anlatmaya çalışırken gencin onu dinlememeye çalıştığı görsel ve 'Demirtaş'a Büyük Tepki' yazısı üzerinden HDP Başkanı olarak gösterilmektedir. Ayrıca bu durum "Benim babam onlar yüzünden öldü" ibaresi ile görüş desteklenmeye çalışılmıştır. Cenaze törenine katılan kalabalığın görselin içerisinde yer bulmasıyla da saldırıya karşı halkın tepkisine vurgulanmakta ve cenazenin üzerindeki karanfillerle de acının paylaşılması ve aile vurgusu yapılmaktadır.

Görsel 7: 15.10.2015-Sabah⁷

⁷ <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2015-10-15/sabah-gazetesi-manseti>

Tablo 7: Görsel 7'nin Gösterge Analizi

<u>Gösterge</u>	<u>Gösteren</u>	<u>Gösterilen</u>
İnsan	Cumhurbaşkanı (Türkiye)	Devlet otoritesi, taziye, terörle mücadelede kararlılık ve işbirliği
İnsan	Cumhurbaşkanı (Finlandiya)	Terörle mücadelede uluslararası işbirliği, terörizmin küresel boyutu, taziye
İnsan	Cumhurbaşkanlarının eşleri	Devlet ve milletin bütünlüğü, aile vurgusu, acının paylaşılması, terörle mücadelenin sosyolojik boyutu
İnsan	Askerler	Terörle mücadelede askeri yöntemlerin kullanılmasının devamı, yas devam ederken terörle mücadelenin devam ettiği vurgusu
Nesne	Çiçek	Taziye, acının paylaşılması
Haber yazıları	DAEŞ ve PKK'nın şer ittifakı DAEŞ ve PKK'nın hiçbir farkı yok ABD ve Rusya'ya PYD protestosu	

Finlandiya Cumhurbaşkanı'nın Türkiye ziyareti esnasında çekilen fotoğrafta her iki cumhurbaşkanının saldırı sonrası taziye amaçlı ziyaretine yer verilmiş olan bu görselde, terörle mücadelede uluslararası işbirliğinin gerekliliğine vurgu yapılmaktadır. Ayrıca diğer devletlere yönelik de saldırılarda bulunan IŞİD'in PKK terör örgütünden farksız olduğu ve terör gruplarına ikircikli yaklaşmak yerine uluslararası boyutlarda terörizmle mücadelenin somut bir sonuç üretebileceği mesajı verilmektedir. Görselin yanındaki diğer haberlerde de Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Rusya'nın PYD'ye (*Partiya Yekitiya Demokrat*) destek verdikleri iddiası da terörle mücadelede uluslararası işbirliğinin önünde engel olduğunu ve bu devletlerin teröre doğrudan ve dolaylı olarak destek verdikleri konusunda eleştirilmektedir. Görselde cumhurbaşkanlarının yanında eşlerinin de bulunması Türkiye'nin bir aile olduğu, saldırının belli bir grubu hedef almak yerine toplumun tümünü hedef aldığı ve terörle mücadelenin sosyolojik boyutu vurgulanmaya çalışılmaktadır. Ayrıca askerlerin de görselde bulunmasıyla da terörle mücadelenin askeri boyutunun devam ettiği gösterilmek istenmiştir.

Görsel 8: 18.10.2015-Sabah⁸

Tablo 8: Görsel 8'nin Gösterge Analizi

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
İnsan	Cumhurbaşkanı	Devlet iradesi ve otoritesi
Nesne	Mikrofon	Konuşma, açılış
Nesne	Eller	Dört parmakla gösterilen ve hükümet tarafından sıklıkla kullanılan Rabia sembolü
Nesne	Deniz	Güç, refah, huzur, jeostrateji
Nesne	Boru	Jeostrateji, hat, bağlantı, işbirliği, yumuşak güç
Haber yazısı	Bugün can suyu yarın barış suyu	

Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından açılışı yapılan KKTC Su Temin Projesi'ne ait bir fotoğrafı kullanan gazete Türkiye'ye yönelik gerçekleşen terör saldırılarının amacına ulaşamadığını ve Türkiye'nin gelişimini hedef alan tuzakların başarısız olduğunu göstermeye ve bu durumu Cumhurbaşkanı'nın görselini kullanarak devlet otoritesine ve kararlılığına vurgu yaparak belirtmeye çalışmıştır. Görsel 8'de Doğu Akdeniz ve boru hatlarıyla da Türkiye'nin jeostratejik önemi vurgulanmıştır. Ayrıca 'Barış Suyu' ibaresiyle de talep geldiği takdirde GKRY'nin de projeye dâhil edilebileceği ifade edilmiş ve bu kapsamda Türkiye'nin uluslararası alanda her türlü işbirliğine açık olduğu belirtilmeye çalışılmıştır. Ek olarak Erdoğan tarafından sıklıkla kullanılan 'Rabia işareti' de görselde yer bulmuş olması sebebiyle 'tek devlet, tek vatan, tek bayrak, tek millet' söylemine vurgu yapılmakta ve bu tür terör

⁸ <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2015-10-18/sabah-gazetesi-manseti>

saldırılarının devletin bütünlüğünü bozamayacağı mesajı verilmektedir.

B. 10 Aralık 2016 Beşiktaş Saldırısı

Görsel 9: 12.12.2016-BirGün⁹

Halkı korkuyla teslim alan ülkeyi uçuruma doğru iten bu şiddet iklimi son bulsun

Tablo 9: Görsel 9'nin Gösterge Analizi

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
İnsan	Çocuk	Yere meraklı ve olanları anlama çabası içerisinde bakan küçük kız çocuğu, gelecek, belirsizlik, korku
Nesne	Oyuncak bebek	Kafası yere bakan ve yüzü gözükmeyen oyuncak bebek, gelecek, hayatın değeri, belirsizlik, kaos, korku, umut
Nesne	Mumlar	Taziye, hayatın değeri
Konum	Yerden açıyla çekilmiş fotoğraf	Olayların toplumsal boyutu
Haber yazısı	Halkı korkuyla teslim alan ülkeyi uçuruma iten bu şiddet iklimi son bulsun	

İstanbul'da yaşanan terör saldırısından sonra yapılan anma töreninden bir fotoğraf paylaşan gazete, yaşça küçük bir çocuğu ve elindeki oyuncak bebeği görselin merkezine oturtmuştur. Çocuk burada geleceği temsil ederken oyuncak bebeğin yüzünün yere bakmasıyla da bu geleceğin aslında bir belirsizlik ve umutsuzluk olduğu mesajını vermektedir. Mumlar aracılığıyla insan hayatına vurgu yapılırken haber başlığı aracılığıyla da iktidarın terör saldırıları üzerinden toplumu korkuyla yönettiği ve bunun ülkenin geleceği konusunda bir

⁹ <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-12-12/birgun-gazetesi-manseti>

uçuruma sebep olduğunu okuyuculara aktarmıştır. Ayrıca fotoğrafın yerden çekilmesiyle de yaşanan olayların toplumsal boyutuna değinilmektedir. Gazete, haberin detaylarında ise genel odak noktası ülkede yer alan korku iklimi üzerine olmuş ve saldırımı failleri ile terör boyutuna çok fazla eğilmemiştir.

Görsel 10: 12.12.2016-Sabah¹⁰

Tablo 10: Görsel 10'un Gösterge Analizi

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Nesne	Cenazeler	Üstü Türk bayraklarıyla örtülü cenazeler, şehitlik, din vurgusu
İnsan	Devlet yöneticileri	Terörle mücadelede devlet otoritesi ve kararlılığı, acının paylaşılması, terörle topyekûn mücadele, terörün siyaset üstü vurgusu, hesaplaşma, aile
İnsan	Vatandaş	Cenaze törenine gelen kalabalık topluluk, terörle mücadelede destek ile devlet ve milletin bütünlüğü
Haber yazıları	Teröristler daha ağır bedel ödeyecek 39 şehit, 154 yaralı	

Görsel 10'da İstanbul saldırısında şehit olan polislerin toplu cenaze töreninden çekilen fotoğrafta şehit cenazeleri, kalabalık bir grup insan ve devlet yöneticileriyle parti liderleri

¹⁰ <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-12-12/sabah-gazetesi-manseti>

görülmektedir. Tabutların üstünün Türk bayraklarıyla örtülü olması, '39 şehit' ibaresi ve devlet yöneticileriyle parti liderlerinin dua etmelerinin görselde yer bulmasıyla gazete şehitlik ve din vurgusu yapmaktadır ve bu terör saldırısının aynı zamanda ortak bir değer olan İslam'ı da hedef aldığı mesajı verilmektedir. Haber başlığı üzerinden de yapılan bu saldırının karşılık bulacağı belirtilmektedir. Katılımcılar arasında devlet yöneticilerinin bulunması terörle mücadelede kararlılığı gösterirken, iktidardan Abdullah Gül ve muhalefet partisinden Akif Hamzaçebi gibi isimlerin olması da terörle mücadelenin siyaset üstü olduğunu, gereken birlik ve bütünlüğün sağlandığını, kalabalık insan grubunun cenaze törenine gelmesi de terörle mücadelede halkın destek verdiği mesajını güçlendirmek için kullanılmıştır. Tüm bunlara ek olarak katılımcıların görselde bulunması Sabah gazetesinin sıklıkla üzerinde durduğu Türkiye'nin bir aile olduğu vurgusunu ön plana çıkarmaktadır.

Görsel 11: 15.12.2016-Sabah¹¹

Tablo 11: Görsel 11'in Gösterge Analizi

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
İnsan	Cumhurbaşkanı	Devlet otoritesi, terörle mücadelede kararlılık
İnsan	Parti liderleri	Terörle mücadelenin siyaset üstü vurgusu, terörle mücadelede kararlılık, seferberlik, işbirliği
Nesne	Eller	Rabia işareti
Nesne	Kürsü ve mikrofon	Açıklama, hiyerarşi
Haber Yazıları	Teröre karşı milli seferberlik Liderlerden ortak duruş Erdoğan'dan vatandaşlara tarihi çağrı Anayasanın 104. maddesi	

¹¹ <https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-12-15/sabah-gazetesi-manseti>

Görsel 11’de Cumhurbaşkanı’nın bir kürsüde konuşma yaptığı ve Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ve Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) liderlerinin beraber çekildiği fotoğrafın bulunduğu görselde devlet iradesi, terörle mücadelede kararlılık, terörle mücadelede partiler arası iş birliği ve terörle mücadelenin siyaset üstü olması vurgusu yapılmaktadır. Cumhurbaşkanı’nın kürsüde konuşma yapması terörle mücadelede hiyerarşik olarak en üst otorite olarak gösterilmesine ek olarak vatandaşlara seferberlik çağrısında bulunurken ‘Anayasanın 104. maddesi’ dayanak gösterilerek otoritenin hukuki dayanağına da değinilmiştir. Ayrıca vatandaşlara yönelik seferberlik çağrısı yaparak terörle mücadelenin toplumsal boyutu ön plana çıkarılmaya çalışılmıştır. Rabia işaretinin de tekrar görselde bulunması üzerinden tekrar Türkiye Cumhuriyeti’nin bütünlüğü işaret edilmekte ve gerçekleşen terör saldırılarının ülkenin tamamına yönelik olduğu mesajı verilmektedir. Bu sebeple terörün saldırıyı belli bir hedefe yönelik olduğu ve toplumsal ayrışmaların artabileceği ihtimalinin de önüne geçilmek istenmektedir. Rabia işaretine ek olarak üç parti liderinin de kırmızı kravat takmaları bayrak vurgusunu ön plana çıkarması üzerinden de toplumun ve devletin tek bir bütün olduğu mesajı da verilmeye çalışılmaktadır.

IV. Sonuç

Her iki gazete de yaşanan terör saldırılarında birbirinden farklı görseller üzerinden okuyucularına farklı mesajlar vermeye çalışmaktadır. Bu iki gazetenin de farklı mesajlar vermeye çalışmasındaki temel motivasyon kaynağı sahip oldukları ideolojilerle ilgilidir. Sosyalist sol görüşe sahip BirGün gazetesinin sahip olduğu ideolojinin mevcut siyasi iktidarın milliyetçi muhafazakâr ve sağ merkez ideolojilerine karşıt olmasından dolayı bu medya grubunun haber içeriklerinde ve kullandıkları görsellerde iktidarı sert bir şekilde eleştiren bir yapıya sahiptir. Diğer yandan Sabah gazetesinin ideolojisine ve hedef okuyucu kitlesine bakıldığında hükümete yakın bir tutum sergilediği hatta hükümetin söylemleri ve politikaları ile paralellik gösterdiğini söylemek mümkündür. Bu iki gazetenin de sahip oldukları ideolojilerden dolayı hükümetin söylemlerini ve politikalarına yönelik yaklaşımlarındaki farklılık kendisini terör saldırılarının haberleştirilmesinde de göstermiştir.

Öncelikle BirGün gazetesine bakıldığı zaman 10 Ekim 2015 tarihinde IŞİD tarafından gerçekleştirilen Ankara Gar saldırısının haberleştirilmesinde hükümete yönelik ciddi eleştirilerde bulunmuş ve gerçekleşen bu saldırının arkasında iktidarın olduğu iddiasında bulunmuştur. Kaldı ki bu iddia Görsel 1 ve Görsel 4’te net bir şekilde ifade edilmekte, 2 numaralı görselde AKP-IŞİD işbirliğine vurgu yapılmaktadır. Ayrıca BirGün gazetesinin kullandığı görseller ülke genelinde var olan havanın kaos, uçurum, belirsizlik, anarşi ortamını

çağrıştırmakta; vatandaşların her geçen gün umutsuzluğa kapıldığı resmedilmekte ve toplumsal bir korku kültürünün oluştuğu mesajı verilmektedir. Fakat gazete ideolojisi gereği her zaman sınıf ayrımcılığına karşı toplumsal bir hareketin olabilme ihtimalini ve bu korku ikliminin sonlandırılabilceğine vurgu yapmaktadır ve bunu Görsel 1, Görsel 3 ve Görsel 4’te görmek mümkündür. Ayrıca bu terör saldırısının hedefi doğrudan iktidara muhalif olan gruplar olduğu vurgusu sıkça yapılmaktadır.

BirGün gazetesi IŞİD tarafından gerçekleştirilen saldırı üzerinden iktidarı sürekli eleştirmesine rağmen aynı eleştiri dozu PKK tarafından gerçekleştirilen 10 Aralık 2016 İstanbul saldırısında görülmemektedir. Gar saldırısından 20 Ekim 2015 tarihine kadar olan gazete sayılarında IŞİD ile ilgili haberler ilk sayfadan büyük puntolar ve görseller kullanılarak verilirken; İstanbul saldırısından sonra Kayseri saldırısına (17 Aralık 2016) kadar olan süreçteki sayılarında ise saldırıyla ilgili haberler sadece bir kez (12 Aralık 2016 tarihli yayın) ilk sayfadan büyük puntolar ve dikkat çekici görsellerle verilmiştir.

Diğer taraftan Sabah gazetesine bakıldığında ise Ankara Gar saldırısı sonrası saldırının faili olarak PKK ve siyasi sorumlu olarak ise HDP gösterilmeye çalışılmaktadır. Gerçekleşen terör saldırılarını tuzak olarak niteleyen Sabah gazetesi bunu ABD, Rusya ve Batılı devletlerin Türkiye’nin gelişmesini ve büyümesini durdurmaya yönelik hamleler olarak tanımlamakta ve bu yönde görseller kullanmaktadır. Sabah, dış devletlerin desteğiyle gerçekleşen bu terör saldırılarına karşın, Görsel 7 ve Görsel 8’de gösterildiği gibi, Türkiye Cumhuriyeti’nin diğer devletlerle olan işbirliği ve bu yöndeki taleplerini birer karşı hamle olarak göstermekte ve hükümetin politikalarının medyadaki altyapısını oluşturma eğilimindedir. Ayrıca PKK ve IŞİD’in birbirinden farksız olduğu vurgusu da yapılmaktadır. Görsellerde sıklıkla aile vurgusunun kullanılması aracılığıyla Türkiye’nin bir aile olduğu ve gerçekleşen terör saldırısının belli bir grubu hedef almak yerine toplumun tamamını hedef aldığı mesajı da verilmektedir. Sabah gazetesindeki aile vurgusunu İstanbul saldırısından sonra daha fazla görselleştirilmeye çalışılmaktadır. Gerek Cumhurbaşkanı’nın kullandığı Rabia işareti üzerinden ‘tek devlet, tek vatan, tek bayrak, tek millet’ söylemi, gerek seferberlik çağrısı, gerekse parti liderlerinin aynı fotoğrafta bulunduğu görsellerin kullanılması terör saldırılarının hedefine ulaşamadığı mesajını vermekte ayrıca 8 numaralı görselde olduğu gibi Türkiye’nin gelişmeye ve büyümeye devam etmekte olduğu gösterilmektedir. Yine aynı görselde Türkiye’nin sahip olduğu jeostratejik önemine değinilerek güçlü bir devlet olduğu gösterilmeye çalışılmaktadır. Bu gücün yanında etkin bir TSK’nın varlığı (Görsel 7), diğer siyasi partilerin ve vatandaşların da dâhil olduğu terörle mücadelede kararlılık göz önünde bulundurulduğunda bu tür terör saldırılarının etkisiz kalacağını ifade etmekte ve BirGün’ün aksine gelecek

konusunda daha iyimser bir tablo çizmektedir.

Kaynakça

- Akerson, F. E. (2016). *Göstergebilimine Giriş*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Avşar, Z. (2017). İnternet Çağında Medya, Terör ve Güvenlik. *TRT Akademik*, 2(3), 116-132.
- Barthes, R. (1979). *Göstergebilim İlkeleri*. (B. Vardar, & M. Rifat, Çev.) Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Başbuğ, İ. (2011). *Terör Örgütlerinin Sonu*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Bilir, H. (2009). *Terör, Medya ve Devlet*. İstanbul: IQ Yayınları.
- Bülbül, R. (2000). *Haberin Anatomisi ve Temel Yaklaşımlar*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Dabashi, Hamid. *Post-Orientalism: Knowledge and Power in Time of Terror*,. New Jersey: Transaction Publishers. , 2009.
- Devran, Yusuf. «Medya ve Terör Sorunsalı.» *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi* 3, no. 2 (2015): 84-95.
- Ekinci, Necdet. «Medya Bataklığında Büyüyen Bir Sorun: Terörizm.» *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi* 8, no. 15 (2016): 217-236.
- Fiske, J. (2014). *İletişim Çalışmalarına Giriş*. (S. İrvan, Çev.) Ankara: Pharmakon Kitap.
- Girgin, Ü. H. (2017). Türkiye'deki Canlı Bomba Saldırılarını Ulusal Gazeteler Üzerinden Okumak. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(50), 471-516.
- Gökçe, O., & Demiray, U. (2006). *Terörün Görüntüleri, Görüntülerin Terörü*. İstanbul: Çizgi Kitabevi.
- GTD. (2015, 10 10). *Global Terrorism Database*. Ağustos 8, 2023 tarihinde <https://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtdid=201510100002> adresinden alındı
- GTD. (2016, 12 10). Ağustos 7, 2023 tarihinde Global Terrorism Database: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtdid=201612100001> adresinden alındı
- Hoffman, B. (2006). *Inside Terrorism*. New York: Columbia University Press.
- Kazan, H. (2016). Terör-Medya İlişkisi ve Medyada Terör Haberciliği. *Atatürk Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 24(1).
- Korkmaz, G. (1999). Terör Olaylarının Medyaya Yansıması. *Doğu Anadolu'da Güvenlik ve Huzur Sempozyumu*. Elazığ: Fırat Üniversitesi.

Nacos, B. L. (2006). *Mass-Mediated Terrorism. The Central Role of the Media in Terrorism and Counter-terrorism*. Lanham: Rowman and Littlefield Publishers.

Pierce, C. S. (2004). *Mantık Üzerine Yazılar*. (H. Yıldız, Çev.) Ankara: Öteki Yayınları.

Rifat, M. (2009). *Göstergenin ABC'si*. İstanbul: Say Yayınları.

Saussure, F. D. (1998). *Genel Dilbilim Dersleri*. (B. Vardar, Çev.) İstanbul: Multilingual Yayınları.

Sezgin, S. (2004). Haber ve Terör. O. Gökçe, & U. Demiray içinde, *Terörün Görüntüleri Görüntülerin Terörü* (s. 11-20). Konya: Çizgi Yayınevi.

Şeker, M. (2009). *Terör ve Haber Söylemi*. İstanbul: Literatürk Yayınları.

Tümay, K. (2012). Türkiye'de Terör Olaylarının Medyaya Yansımaları: Yazılı Basında 19 Ekim 2011 Çukurca Saldırısı Örneği. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı.

Wilkinson, P. (1997). The Media and Terrorism: A Reassessment, *Terrorism and Political Violence*. 9(2), 51-64.

<https://www.gzt.com/gazeteler/birgun-gazetesi-11-10-2015>

<https://www.gzt.com/gazeteler/birgun-gazetesi-13-10-2015>

<https://www.gzt.com/gazeteler/birgun-gazetesi-17-10-2015>

<https://www.gzt.com/gazeteler/birgun-gazetesi-18-10-2015>

<https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2015-10-11/sabah-gazetesi-manseti>

<https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2015-10-13/sabah-gazetesi-manseti>

<https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2015-10-15/sabah-gazetesi-manseti>

<https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2015-10-18/sabah-gazetesi-manseti>

<https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-12-12/birgun-gazetesi-manseti>

<https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-12-12/sabah-gazetesi-manseti>

<https://www.gazeteoku.com/gazeteler/2016-12-15/sabah-gazetesi-manseti>